

Upravljanje procesima učenja i određivanje oblika nastavnog procesa

Radni materijal 4: Pet osnovnih oblika nastave i učenja

Ovih pet metodičkih pristupa opisuju, takoreći, pet idealnih tipova okvira za interakciju između nastavnika i učenika.

Svaki od tih pristupa dozvoljava, ili zahtijeva, da nastavnici i učenici jedni na druge reaguju i sarađuju na najrazličitije načine.

Svrstani su u skalu koja započinje klasičnim oblikom nastave usmjerene na nastavnika (direktno predavanje), te se nastavlja oblicima predavanja koji su sve izraženije usmjereni na učenike.

Ne tvrdimo da bi se pristupi usmjereni na nastavnike trebali u potpunosti zamijeniti pristupima s učenikom u fokusu. Naprotiv, htjeli bismo ukazati da je te oblike potrebno kombinovati, te da bi se, dugoročno, trebao učiniti korak naprijed prema oblicima učenja i predavanja usmjerenijim na učenike.

Neupućenom bi se posmatraču mogao omaknuti utisak da nastava usmjerena na učenika znači sve veću lijenost od strane nastavnika. No, to nije tako. Uloga učitelja se mijenja, kao što ćemo i detaljno objasniti, no pomiče se s direktne aktivnosti u učionici na pažljivo pripremanje, asistiranje i nadgledanje, i moglo bi se reći da se u tom procesu povećava, a ne umanjuje.

Učenici koji trebaju naučiti kako učiti bi u idealnim uslovima trebali imati podršku svih svojih nastavnika iz svih svojih predmeta. Za projekat ove veličine nije dovoljno da se u metodičku monotoniju neprekidnog ponavljanja “direktnog predavanja”, koje učenike osuđuje na rutinsko učenje, uvede tek pokoji drugačiji oblik učenja.

Osnovni oblici učenja i predavanja prikazani ovdje su:

- direktno predavanje;
- predavanja vođeno otkrivanjem (razredna rasprava);
- otvoreno učenje;
- individualno predavanje;
- učenje kroz projekte.

Oblik učenja i predavanja	Aktivnosti	Karakteristična obilježja
Direktno predavanje	Pripovjedanje, predavanje, čitanje pred razredom, izvještaji, izlaganje, pokazivanje, predstavljanje, predavanja kroz primjere, demonstriranje	<ul style="list-style-type: none"> – Nastavnik može direktno predavati nastavno gradivo, u zavisnosti od postojeće situacije u razredu, reakcije učenika su neposredno vidljive. – Svi učenici trebaju postići isti cilj – u istom vremenskom periodu, istom prostoru i okruženju, istom metodom, i istim sredstvima. – Predodređeno nastavno gradivo se prenosi na učenike.
predavanja vođena otkrivanjem (razredna rasprava)	Dijalog, pitanja, impulsi, podsticaj, usmjeravanje, podrška	<ul style="list-style-type: none"> – Interakcija nastavnikovih izlaganja i podsticaja s jedne, i doprinosa učenika s druge strane.

<p>Otvoreno učenje</p>	<p>Nastavnik: savjet, posredovanje, podrška Učenici: odabir, planiranje, postavljanje pitanja, otkrivanje, istraživanje, skiciranje, dizajniranje, analiziranje, razmišljanje, provjera</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Učenici mogu učestvovati u donošenju odluka. – Interesi, potrebe i inicijative učenika su visoko na listi prioriteta. – Nastavno okruženje podstiče učeničke aktivnosti (fleksibilna raspodjela učionice i prostora, velika raznolikost nastavnih materijala, kutak za eksperimentiranje, slikanje, itd.). – Otvorena organizacija nastavnog ambijenta. – Učenicima je na biranje ponuđen širok raspon tema i materijala. – Uključeni su vannastavni okviri. – Slobodan izbor nastavnih aktivnosti. – Individualan rad, rad u paru ili u grupama. – Otvoreno učenje uključuje samoodređenje, ličnu odgovornost, istraživanje, spontanost, usmjerenost na kontekst.
<p>Individualno predavanje</p>	<p>Nastavnik: dijagnoza, usmjeravanje, instruiranje, podrška, savjet, informisanje, provjeravanje, nadgledanje, motivacija Učenici: odabir, modificiranje i razvoj radnog programa, čitanje, postignuće, preispitivanje i vrednovanje</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Okvir učenja i predavanja je usklađen sa potrebama učenika (određenih njihovim predznanjem, sposobnostima (vještinama i talentima), interesima, društvenom i porodičnom pozadinom, itd.). – Optimalno prilagođavanje svih elemenata procesa učenja potrebama i sposobnostima pojedinačnih učenika, što znači preduslova, ciljeva, procedura, metoda, vremena, medija i učila (multidimenzionalna specifikacija). – Didaktički materijali, medijska učila (kompjuter, software za učenje, video snimci, radni listovi, modeli, slike, udžbenici, itd.). – Individualno predavanje podstiče učinkovitost, ekonomičnu raspodjelu truda i vremena, sistematičan pristup, samostalnost i ličnu odgovornost.

<p>Učenje kroz projekte</p>	<p>Nastavnik: moderiranje, praćenje, savjeti, stimulisanje, podrška, organizovanje, koordiniranje Učenici: postavljanje ciljeva, saradnja, planiranje, raspravljavanje, uzajamni sporazum, sakupljanje podataka i informacija, postavljanje pitanja, primjena, proučavanje, eksperimenti, testovi, modificiranje, dizajn, kreativnost, proizvodnja, provjera, vrednovanje</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Zajednički interesi, preokupacije i ciljevi učenika su ključni u odabiru tematike, pristupa i zadataka. – Polazišna tačka je (složeni) autentični problem, preuzet iz stvarnog života kakvim ga percipiraju učenici. – Prioritet je postizanje rezultata, i interdisciplinarni (kroskurikularni) pristup. – Učenici se podstiču da primjenjuju vlastita iskustva, učenje je povezano s prakticiranjem u stvarnom životu. – Dugoročni poduhvat koji se odvija kroz tipičan raspored etapa i faza (inicijativa – procjena interesa i potreba – postavljanje ciljeva – utvrđivanje granica, odnosno izostavljanje ciljeva koje je nemoguće postići – nacrt projekta; planiranje – konačan raspored; izvršenje; osvrt i predviđanje predstojećih aktivnosti nakon projekta, provjeravanje i usavršavanje, vrednovanje). – Raspodjela zadataka: individualan rad, rad u paru, u malim i velikim grupama; saradnja. – Učenici posjećuju lokacije van škole, i savjetuju se s roditeljima i/ili stručnjacima. – Rad na projektu podržava samostalnost i učenje otkrivanjem, lično i praktično iskustvo, te društvenu interakciju. – Učenje i predavanje podstiče učenike da aktivno djeluju.
------------------------------------	--	---